

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMO PRIEKABIAVIMO LYTIES IR LYTINĖS TAPATYBĖS PAGRINDAIS MELNRAGĖS MOTERŲ PAPLŪDIMYJE TYRIMO

2024 m. rugpjūčio 19 d. Nr. (24)SN-144)SP-63
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas pareiškėjos (Tarnybai asmens duomenys žinomi; toliau – Pareiškėja) 2024 m. liepos 5 d. skundas dėl galimos diskriminacijos (priekabiavimo) lyties ir lytinės tapatybės pagrindu Melnragės moterų paplūdimyje.

Pareiškėja skunde rašė: „esu translytė moteris, kuri yra teisiškai pripažinta kaip moteris ir turiu visus atitinkamus dokumentus, patvirtinančius mano lyties pakeitimą. Tačiau susidūriau su diskriminacija ir neteisėtu elgesiu Melnragės moterų paplūdimyje, Klaipėdos miesto savivaldybėje. Dažnai lankiausi Melnragės moterų paplūdimyje birželio mėnesį. Kiekvieną kartą sulaukdavau lankytojų žeminimų, apšaukimo ir reikalavimo, kad palikčiau paplūdimį. Sulaukiau net psichologinio ir fizinio smurto grėsmių. Paplūdimio gelbėtojos taip pat reikalavo, kad aš palikčiau paplūdimį, motyvuodamos tuo, kad tai yra moterų paplūdimys ir man čia ne vieta. Nei karto ramiai negalėjau pasideginti ir išsimaudyti. Dėl šių incidentų jaučiuosi pažeminta ir nesaugi. Mano teisės buvo pažeistos, kadangi esu teisėtai pripažinta moteris ir turėčiau turėti teisę lankytis moterų paplūdimiuose.“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Pareiškėja Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus prašo „atlikti tyrimą dėl šio incidento ir imtis atitinkamų priemonių, kad būtų užtikrintos mano teisės ir sustabdytas diskriminacinis elgesys Melnragės moterų paplūdimyje tiek iš gelbėtojų, tiek iš lankytojų. Taip pat prašau informuoti mane apie tyrimo eigą ir rezultatus. Be to, gal verta būtų paprašyti Klaipėdos miesto savivaldybės papildyti informaciją apie tai, kad translytės moterys turi teisę lankytis moterų paplūdimiuose. Tai padėtų informuoti moterų paplūdimio lankytojas ir užtikrintų, kad visos moterys, norinčios ramiai pabūti, galėtų tai padaryti be trukdžių.“

Tarnybos prašymu Pareiškėja 2024 m. liepos 10 d. elektroniniu laišku patikslino skundo aplinkybes ir detaliau paaiškino kilusių nemalonių incidentų aplinkybes: „birželio 27 d., kažkur

pietų metu, moterų paplūdimyje prie manęs prisistatė gelbėtoja ir paprašė palikti šią zoną. Nemanau, kad turėjau jai sakyti, jog esu translytė moteris, pagal jos reakciją, mano išvaizda jai kažkodėl turbūt neatrodė moteriška. Jei tokiu atveju privalėčiau tai atskleisti, kiekvieną kartą turėčiau nešiotis asmens dokumentą? Ir jį parodyti gelbėtojams patekdama į paplūdimį, kas būtų perteklinis reikalavimas ir manau pažeistų mano teisę į privatumą. Gelbėtoja kreipėsi mandagiai, tačiau tvirtu tonu. Ji sakė, kad šis paplūdimys yra skirtas tik moterims ir prašome palikti šią teritoriją. Gelbėtoja neidentifikavo savęs vardu ar pavarde, tačiau buvo apsirengusi kaip „Gelbėtoja“. Tai buvo vienkartinis gelbėtojos prašymas palikti moterų paplūdimį.“

Pareiškėja 2024 m. liepos 10 d. patikslintame skunde aprašo ir kitus nemalonius išgyvenimus, kuriuos jai teko patirti iš kitų paplūdimio lankytojų: „žymiai didesnė problema kyla su kitomis lankytojomis, kurios nuolat mane terorizuoja, verčia gintis ir palikti paplūdimį. Atrodo, kad jos atlieka kažkokį darbą, už kurį „atsakingi“ gelbėtojai, tačiau jos pirmosios imasi veiksmų. Toks elgesys ne tik trukdo mano ramybę, bet ir sukelia papildomą stresą, nes aš turiu tada nuolat priešintis dėl savo teisės būti moterų paplūdimyje? Birželio mėnesį, kiekvieną kartą lankydama Melnragės moterų paplūdimyje, patyriau žeminantį kitų poilsiautojų elgesį. Tai įvykdavo kasdien, išskyrus ankstyvus rytus, kai paplūdimyje beveik nebūdavo dar poilsiautojų.“

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1, 2 dalimis, 2024 m. liepos 23 d. raštu Nr.(24)SN-144)S-365 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į biudžetinę įstaigą „Klaipėdos paplūdimiai“ (toliau – ir Įstaiga) ir Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos (toliau – ir Administracija) direktorių ir paprašė kiekvieno adresato pagal kompetenciją per 7 darbo dienas (kuo skubiau) pateikti paaiškinimus dėl galimos diskriminacijos lyties ir lytinės tapatybės pagrindais ir atsakyti į klausimus:

„1. Koks subjektas ir koku teisės aktu vadovaujantis yra atsakingas už Melnragės moterų paplūdimio priežiūrą, naudojimosi šiuo paplūdimiu paslaugų teikimą asmenims, viešosios tvarkos palaikymą Melnragės moterų paplūdimyje?

2. Koku teisės aktu reglamentuojamos naudojimosi moterų Melnragės paplūdimiu taisyklės, paplūdimio lankytojų elgesys? Prašytume pateikti šių taisyklių kopiją (nurodyti šaltinį internete). Koks subjektas yra atsakingas už šių taisyklių laikymosi užtikrinimą?

3. Kokiais kriterijais, požymiais remiantis yra nustatoma, kad asmuo gali naudotis Melnragės moterų paplūdimiu, t. y. kaip identifikuojami lyties požymiai, pagal kuriuos asmenys gali naudotis šiuo paplūdimiu?

4. Kokiais atvejais ir kokiais teisės aktais vadovaujantis paplūdimyje dirbantiems gelbėtojams (prašyčiau patikslinti šių darbuotojų pareigybės pavadinimą) suteikiamos teisės vertinti asmens fizinę išvaizdą ir duoti nurodymus palikti paplūdimį?

5. Prašyčiau pateikti Melnragės paplūdimyje 2024 m. birželio 27 d. dirbusios gelbėtojos, pasak Pareiškėjos, liepusios jai palikti moterų paplūdimį, paaiškinimus dėl skundžiamų aplinkybių. Jeigu kitos gelbėtojos davė nurodymus Pareiškėjai palikti moterų paplūdimį, prašytume pateikti jų paaiškinimus bei pareigybės aprašymus.

6. Kokiomis priemonėmis paplūdimio priežiūros paslaugas teikianti įmonė (kiti subjektai) Melnragės ir kituose moterims skirtuose paplūdimiuose užtikrina lankytojų saugumą, ramybę, kad prie lankytojų nebūtų priekabiuojama ir moterys galėtų saugiai ir ramiai ilsėtis paplūdimyje?

7. Ar Klaipėdos miesto savivaldybės administracija bei BJ „Klaipėdos paplūdimiai“ yra patvirtinusios lygių galimybių, priekabiavimo prevencijos taisykles teikiant administracines arba viešąsias paslaugas? Jeigu taip, prašytume jas pateikti (nurodyti šaltinį internete).

8. Koku būdu Klaipėdos miesto savivaldybės administracija bei BJ „Klaipėdos paplūdimiai“ užtikrina / ketina užtikrinti translyčių asmenų galimybes naudotis paplūdimiais?

Taip pat prašytume pateikti kitą, Jūsų nuomone, reikšmingą informaciją, susijusią su skunde išdėstytomis aplinkybėmis.“

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. BJ „Klaipėdos paplūdimiai“ direktorius 2024 m. liepos 31 d. raštu Nr. SR-24/07-118 informavo, kad „2015 m. liepos 2 d. Klaipėdos savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. AD1-2002 „Dėl biudžetinės įstaigos „Klaipėdos paplūdimiai“ nuostatų tvirtinimo“ BJ „Klaipėdos paplūdimiai“ pavesta organizuoti gelbėtojų darbą Klaipėdos miesto paplūdimiuose maudymosi sezono laikotarpiu bei užtikrinti poilsiautojų saugumą. Viešosios tvarkos užtikrinimą ir galimus pažeidimus reglamentuoja Lietuvos Respublikos viešosios tvarkos įstatymas ir Administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Įstaigos rašte informuojama: „Naudojimosi paplūdimiais taisyklės bei lankytojų elgesys yra reglamentuojami 2020 m. birželio 25 d. Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T2-143 „Dėl saugaus elgesio Klaipėdos miesto savivaldybės paviršinių vandens telkinių vandenyje ir ant paviršinių vandens telkinių ledo taisyklių patvirtinimo“ (toliau –

saugaus elgesio taisyklės“; „Moterų paplūdimiu gali naudotis asmenys apibūdinti saugaus elgesio taisyklių punkte Nr. 8.5.3.“

Įstaigos vadovas paaiškino apie gelbėtojų darbo ypatumus: „Gelbėtojų darbo funkcija yra stebėti paplūdimio teritoriją, kuri suskirstyta į atitinkamas zonas (bendras paplūdimys, moterų paplūdimys, vyrų paplūdimys, nudistų paplūdimys ir kt.), darbuotojams kilus įtarimams, kad pažeidžiama viešoji tvarka, skambinama bendruoju pagalbos telefono numeriu 112.“; „Įstaigoje gelbėtojai dirba pagal terminuotas darbo sutartis, tik maudymosi sezono metu t. y. nuo kiekvienų metų birželio 1 d. iki rugsėjo 15 d.“

Įstaigos direktorius, atsakydamas į klausimą, kokiomis priemonėmis yra užtikrinamas paplūdimio lankytojų saugumas, paaiškino, kad Įstaiga „vykdo poilsiautojų gyvybės saugumo užtikrinimo miesto paplūdimiuose, maudyklėse bei kitose masinėse žmonių susibūrimo prie vandens vietose funkcijas, taip pat įgyvendina prevencinių priemonių sklaidą. Už viešosios tvarkos taisyklių laikymąsi viešosiose vietose (ir paplūdimiuose), atsakingi Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos viešosios tvarkos skyrius bei Lietuvos Respublikos policija.“

Įstaigos rašte informuojama, kad Įstaiga „šiuo metu rengia lygių galimybių politiką ir jos įgyvendinimo tvarką, kuri po patvirtinimo bus patalpinta Įstaigos internetinėje svetainėje ir su ja bus supažindinti visi darbuotojai.“ Įstaigos direktorius, atsakydamas į klausimą, koku būdu Įstaiga užtikrina/ ketina užtikrinti translyčių asmenų galimybes naudotis paplūdimiais paaiškino: „BĮ „Klaipėdos paplūdimiai“ nepavesta užtikrinti asmenų galimybių patekti ar naudotis paplūdimiais, Įstaigos atsakomybės sritis apsiriboja gelbėtojų darbo organizavimu, poilsiautojų gyvybės saugumo užtikrinimu bei prevencinių priemonių sklaida Klaipėdos miesto paplūdimiuose maudymosi sezono laikotarpiu.“

2. Įstaigos Personalo vadovė Tarnybos prašymu 2024 m. rugpjūčio 2 d. elektroniniu laiškų pateikė gelbėtojo pareigybės aprašymą ir informavo dėl Pareiškėjos aprašyto 2024 m. birželio 27 d. galimai vykusio incidento moterų paplūdimyje: „Dar kartą susisiekiame su birželio mėn. Melnragės moterų paplūdimyje dirbusiomis gelbėtojomis (pakalbėjome ir su kitais gelbėtojais vaikiniais bei vyr. gelbėtoju), tačiau visi teigia, jog tokio ar panašaus įvykio nebuvo.“

3. Įstaigos Personalo vadovė, atsakydama į Tarnybos prašymą pateikti informaciją apie visą 2024 m. birželio mėnesį Melnragės moterų paplūdimyje dirbusių gelbėtojų galimai reikštus prašymus moteriai palikti paplūdimį, 2024 m. rugpjūčio 6 d. elektroniniu laiškų informavo: „2024 m. birželio mėnesį Klaipėdos m. Melnragės – Girulių paplūdimiuose (paplūdimių ilgis 4 km) dirbo 18 gelbėtojų, iš jų 15 vaikinų ir 3 merginos ir Smiltynės paplūdimiuose (paplūdimių ilgis 3.8 km) dirbo 14 gelbėtojų. Vaikinų - 12, merginų - 2. Viso 32 gelbėtojai, vaikinų - 27, merginų - 5.“

Gelbėtojai dirba dviem pamainomis. Melnragės moterų paplūdimyje (paplūdimio ilgis 500 m) birželio mėnesį gelbėjimo poste dirbo dvi merginos (po vieną pamainoje). Iki sekančio artimiausio gelbėjimo posto 600 m. Apklaustos dvi merginos, kurios dirbo birželio mėnesį gelbėjimo poste moterų paplūdimyje, jos atsakė, kad birželio mėnesį nebuvo atvejų, kad reikėtų išprašyti asmenis iš moterų paplūdimio Melnragėje. Taip pat, buvo apklausti centrinės gelbėjimo stoties gelbėtojai (6 gelbėtojai), kurie atsakė, kad nebuvo/negirdėjo apie Jūsų rašte aprašomą atvejį.“

4. Klaipėdos savivaldybės administracijos direktorius 2024 m. rugpjūčio 1 d. raštu Nr. (4.17E)-R2-2227 informavo, kad „BĮ „Klaipėdos paplūdimiai“ atsakinga už poilsiautojų gyvybių saugumo užtikrinimą miesto paplūdimiuose, organizuojant gelbėtojų darbą Klaipėdos miesto paplūdimiuose maudymosi sezono laikotarpiu; viešąją tvarką Klaipėdos mieste ir paplūdimiuose užtikrina Lietuvos Policija; asmenims, pažeidusiems viešąją tvarką taikoma administracinė atsakomybė, numatyta Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse. Atsakomybę taiko šiame kodekse numatytų institucijų pareigūnai.“

Administracijos rašte paaiškinama, kad „Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2020 m. birželio 25 d. sprendimu Nr. T2-143 patvirtintos „Dėl saugaus elgesio Klaipėdos miesto savivaldybės paviršinių vandens telkinių vandenyje ir ant paviršinių vandens telkinių ledo taisyklės“ (toliau – Taisyklės) <...>; pagal minėtų taisyklių 7punktą „Paplūdimių lankytojų saugą, paplūdimių ir maudyklų sveikatos saugos reikalavimų laikymąsi ir priežiūrą pagal nustatytą kompetenciją užtikrina biudžetinė įstaiga „Klaipėdos paplūdimiai“, pagal 28 punktą - „Taisyklių laikymosi kontrolę užtikrina Savivaldybės administracija ar jos įgalioti asmenys“.“

Administracijos direktorius informavo, kad „Taisyklėse nėra specifiškai reglamentuojama, kaip fiziškai atrodantys asmenys turėtų būti priskiriami moterims arba vyrams; nėra reglamentuota kas ir kokiais kriterijais, požymiais vadovaujantis turi teisę identifikuoti asmenį moterimi, vyru arba kitos lyties asmeniu.“

Administracijos direktorius taip pat informavo, kad direktoriaus 2018 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1649 yra patvirtintas „Lygių galimybių politikos įgyvendinimo ir vykdymo priežiūros tvarkos aprašas“¹, kuris galioja savivaldybės vidinėje sistemoje; Administracijoje nėra patvirtintos lygių galimybių, priekabiavimo prevencijos taisyklės, teikiant administracines ir viešąsias paslaugas.

Administracijos rašte Tarnybai rašoma: „Klaipėdos miesto savivaldybės administracija ketina užtikrinti translyčių asmenų galimybes naudotis paplūdimiais per informacijos sklaidą, taisykles ir kita.“

¹ Nuoroda internete: <https://www.klaipeda.lt/lt/-2/administracine-informacija/lygiu-galimybiu-politika/11846/>.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Pareiškėja 2024 m. liepos 5 d. skunde rašo: „susidūriau su diskriminacija ir neteisėtu elgesiu Melnragės moterų paplūdimyje“, tai pat nurodo: „Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas draudžia diskriminaciją dėl lyties ir lytinės tapatybės“.

Taigi pagal skundo bei 2024 m. liepos 9 d. elektroniniu laišku pateikto skundo patikslinimo turinį, Pareiškėjos nurodyti skundžiami gelbėtojos ir paplūdimio lankytojų veiksmai (įvardijami kaip diskriminacija, neteisėtas elgesys) savo turiniu, išraiškos būdu bei forma, Pareiškėjai sukeltomis pasekmėmis vertintini kaip priekabiavimas dėl lyties ir lytinės tapatybės įstaigai teikiant poilsiautojų gyvybės saugumo užtikrinimo paplūdimiuose priežiūros paslaugas. Atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjos aprašyti skundžiami veiksmai yra suvokiami kaip galimai mažiau palankus elgesys su asmeniu lyties ir lytinės tapatybės pagrindais ir atsižvelgiant į tai, kad diskriminacija, įskaitant priekabiavimą dėl lyties, yra draudžiama paslaugų teikimo srityje Lygių galimybių įstatymo nuostatomis, skundo aplinkybės tyrimo metu vertinamos pagal Lygių galimybių įstatymo nuostatas, kuriomis draudžiama diskriminacija, be kita ko, ir lyties pagrindu. Pastebėtina, kad diskriminacija lyties pagrindu, įskaitant priekabiavimą dėl lyties paslaugų teikimo metu, nėra draudžiama specialiojo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatomis.

Todėl šio skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar įstaiga tinkamai įgyvendino Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą prekių pardavėjų, gamintojų ar paslaugų teikėjų pareigą užtikrinti, kad teikiant paslaugas bei informaciją apie jas vartotojams, nebūtų priekabiaujama, seksualiai priekabiaujama ir nebūtų duodami nurodymai diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

2. Atkreiptinas dėmesys, kad Lygių galimybių įstatyme nėra įtvirtinta lytinė tapatybė² kaip savarankiškas draudžiamo diskriminavimo pagrindas, tačiau šio skundo tyrimo atveju lytinė tapatybė laikytina lyties pagrindo sudėtine dalimi (lyties požymiu plačiąja prasme), todėl vertinama, ar Pareiškėja dėl savo lytinės tapatybės, kaip pati Pareiškėja rašo: „esu translytė

² Plačiau apie lytinę tapatybę nuorodos internete: <https://lygiadieniai.lt/daugiau-apie-lyciu-lygybe/kas-yra-lytine-tapatybe/>; <https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2024/06/gaires-ziniasklaidai-kaip-kalbeti-apie-translycius-asmenis-ir-lytine-tapatybe.pdf>.

moteris, kuri yra teisiškai pripažinta kaip moteris ir turiu visus atitinkamus dokumentus, patvirtinančius mano lyties pakeitimą“, tai yra buvimo moterimi, nepatyrė priekabiavimo.

Pažymėtina, kad Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) konstatuojamosios dalies 3 punkte teigiama, kad: „Teisingumo Teismas nusprendė, kad vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principo taikymo sritis negali apsiriboti diskriminacijos dėl vienos ar kitos lyties draudimu. Atsižvelgiant į jo tikslą ir teisių, kurias jis gina, pobūdį, jis taip pat taikomas diskriminacijai dėl asmens lyties pakeitimo.“

Europos parlamento ir Tarybos Direktyvos 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR, konstatuojamosios dalies 9 ir 56 punktuose yra minima nusikaltimo aukų apsauga nuo diskriminacijos lytinės tapatybės pagrindu bei siūlomas aukos įvertinimas atsižvelgiant ir į lytinę tapatybę; 17 punktu reglamentuojama, kad: „smurtas, kuris nukreiptas į asmenį dėl to asmens lyties, lytinės tapatybės ar lytinės raiškos arba nuo kurio neproporcingai dideliu mastu kenčia tam tikros lyties asmenys, suprantamas kaip smurtas dėl lyties“.

Taigi pagal abiejų pirmiau minėtų Europos Parlamento ir Tarybos direktyvų nuostatas asmens diskriminavimas dėl lyties pakeitimo, lytinės tapatybės, lyties raiškos suvokiamas kaip diskriminavimas lyties pagrindu ir panašūs atvejai suprantami kaip nevienodas asmens traktavimas ar nevienodas elgesys su asmeniu dėl lyties.

3. Skundo tyrimui aktualūs teisės aktai, reglamentuojantys lygių galimybių užtikrinimą ir nediskriminavimą

Pažymėtina, kad pagal Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims³ (toliau – Konvencija) 3 straipsnį valstybės dalyvės visose srityse, ypač politinėje, socialinėje, ekonominėje ir kultūros, imasi visų atitinkamų priemonių, įskaitant teises, siekdamas užtikrinti visapusišką moterų vystymąsi ir pažangą ir garantuoti joms visų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių įgyvendinimą ir naudojimąsi jomis lygiomis teisėmis su vyrais. Pagal šios Konvencijos 5 straipsnio a punktą valstybės dalyvės įpareigojamos imtis visų reikiamų priemonių, siekiant pakeisti socialinius ir kultūrinius vyrų ir moterų elgesio modelius, kad išnyktų prietarai, papročiai ir visokia kitokia praktika, pagrįsta vienos lyties nepilnavertiškumo ar pranašumo idėja arba stereotipišku vyrų ir moterų vaidmeniu.

³ Lietuva yra ratifikavusi šią konvenciją Seimo 1995 m. rugsėjo 10 d. nutarimu Nr. I-1035 „Dėl Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos moterims panaikinimo ratifikavimo“

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III skirsniu reglamentuojama lygybė, šio skirsnio 20 straipsniu įtvirtinta lygybės prieš įstatymą principas, o 21 straipsniu įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų⁴. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad Konstitucijos 29 straipsnis negali būti suprantamas kaip įtvirtinantis baigtinį nediskriminavimo pagrindų sąrašą; priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos paneigti Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje laiduojamą visų asmenų lygybę įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms, t. y. pačią konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo esmę (2019 m. sausio 11 d. nutarimas).

Viena iš pagal Konstitucijos 29 straipsnį draudžiamo diskriminavimo formų yra žmogaus teisių varžymas dėl jo lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos, kuris kartu laikytinas ir žmogaus orumo žeminimu; demokratinėje teisinėje valstybėje tam tikru laikotarpiu vyraujančios daugumos visuomenės narių nuostatos negali būti konstituciškai pateisinamu pagrindu, remiantis konstituciškai svarbiais tikslais, *inter alia* viešąja tvarka, diskriminuoti asmenis vien dėl jų lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos (2019 m. sausio 11 d. nutarimas).

Lygių galimybių įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam

⁴ Be kitų, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2024 m. kovo 7 d. nutarimai.

privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu (1 str. 1 d.).

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi nustatyta, kad, prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai privalo užtikrinti, kad šio straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais nebūtų priekabiauama, seksualiai priekabiauama ir nebūtų duodami nurodymai diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo:

„1) visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas;

2) suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.“

Taigi Lygių galimybių įstatymo nuostatomis priekabiavimas ir diskriminacija dėl lyties yra draudžiami tiek paslaugų teikimo vartotojams metu, tiek suteikiant informaciją apie prekes ir paslaugas bei jas reklamuojant.

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje nustatytos pareigos nevykdymas arba netinkamas vykdymas laikomas Lygių galimybių įstatymo 10 straipsnyje nustatytu pažeidimu.

Remiantis Klaipėdos savivaldybės administracijos direktoriaus 2015 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. AD1-2002 patvirtintų Biudžetinės įstaigos „Klaipėdos paplūdimiai“ nuostatų (toliau – Nuostatai) 11 punktu, vienas iš įstaigos tikslų yra poilsiautojų gyvybės saugumo užtikrinimas paplūdimiuose, maudyklėse ir kitose masinėse žmonių susibūrimo prie vandens vietose ir prevencinių priemonių užtikrinimas. Nuostatų 14.1 punkte numatyta viena iš įstaigos funkcijų, tai yra organizuoti gelbėtojų darbą Klaipėdos miesto paplūdimiuose maudymosi sezono laikotarpiu; 14.2 punktu įstaigai pavesta užtikrinti poilsiautojų saugumą; Nuostatų 39 punktu nustatyta, kad įstaigos veiklą kontroliuoja steigėjas – Klaipėdos miesto savivaldybės taryba.

Taigi remiantis Įstaigos Nuostatais, Įstaigos bei Administracijos vadovų paaiškinimais, Įstaiga pagal jai pavestas įgyvendinti funkcijas yra subjektas, teikiantis, be kita ko, poilsiautojų gyvybės ir saugumo užtikrinimo paplūdimiuose paslaugas; tai ji privalo daryti laikydamasi asmenų lygiateisiškumo principo; tačiau Įstaigai nėra pavesta užtikrinti viešąją tvarką paplūdimiuose. Tariant Pareiškėjos skundą vertinama, ar Įstaiga, būdama paslaugas, įskaitant viešąsias, teikiantis subjektas, tinkamai vykdė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi nustatytą pareigą užtikrinti, kad nebūtų priekabiuojama dėl lyties paslaugų teikimo metu.

4. *Dėl priekabiavimo sampratos*

Priekabavimas Europos Sąjungos teisės aktuose yra įvardijamas kaip elgesys, pažeidžiantis žmogaus teises, žeminantis jo garbę ir orumą. Aptariant priekabiavimo sampratą bei draudimą priekabiuoti dėl lyties, aktuali yra 2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB (toliau – Direktyva), kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, įtvirtintas priekabiavimo draudimas vartotojų teisių apsaugos srityje, tai yra prekių ir paslaugų teikimo srityje. Direktyvos konstatuojamosios dalies 9 punkte pabrėžiama, kad „diskriminacijos dėl lyties, įskaitant priekabiavimą ir seksualinį priekabiavimą, esama ne tik darbo rinkoje, bet ir kitose srityse. Tokia diskriminacija, tapdama kliūtimi visiškam sėkmingam moterų ir vyrų integravimuisi į ekonominį ir visuomeninį gyvenimą, gali būti tiek pat žalinga.“ Direktyvos 2 straipsnio c punkte įtvirtinta priekabiavimo dėl lyties apibrėžtis: „priekabavimas: kai nepageidaujamu elgesiu, susijusiu su asmens lytimi, siekiama įžeisti arba įžeidžiamas jo orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, menkinanti, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.“ Direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ši Direktyva taikoma visiems asmenims, tiekiantiems prekes ir teikiantiems paslaugas, kurios yra prieinamos visuomenei, nesvarbu, ar atitinkamas asmuo priklauso valstybiniam ar privačiam sektoriui, įskaitant valstybės įstaigas, ir kurios tiekiamos arba teikiamos kitoje nei privataus ir šeimos gyvenimo bei su tuo susijusių sandorių srityje. Direktyvos nuostatos, be kita ko, yra perkeltos ir į Lygių galimybių įstatymą.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu; 2 straipsnio 7 dalyje priekabavimas apibrėžiamas kaip nepageidaujamas elgesys, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens

orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka. Taigi pagal Lygių galimybių įstatymu įtvirtintą priekabiavimo sampratą priekabiavimas yra viena iš diskriminacijos formų, sietinas su vienu arba keliais asmens tapatybės požymiais.

Pareiškėja 2024 m. birželio 27 d. gelbėtojos jai pareikštą pastabą pasišalinti iš Melnragės moterų paplūdimio bei 2024 m. birželio mėnesį patirtą moterų paplūdimio lankytojų žeminimą, šaukimą, liepimą palikti moterų paplūdimį vertino kaip diskriminaciją, neteisėtus veiksmus, kurie šio skundo tyrimo metu vertinami kaip galimas priekabiavimas dėl lyties ir lytinės tapatybės, kuris jai sukėlė neigiamas, Pareiškėja jautėsi „pažeminta ir nesaugi“.

Lygių galimybių kontrolieriaus 2023 m. rugsėjo 20 d. sprendime Nr. (23)SN-128)SP-77⁵ buvo pasisakyta apie priekabiavimo sampratą bei priekabiavimui būdingus požymius: „Remiantis Lygių galimybių įstatyme įtvirtinta priekabiavimo samprata, priekabiavimui, kaip teisės pažeidimui, būdingi šie požymiai:

- nepageidaujamas elgesys, tai yra, elgesys, kuris yra nepageidaujamas, nemalonus, žeidžiantis asmens orumą prie kurio priekabiuojama;
- priekabiavimas gali būti išreikštas tiek žodiniiais, tiek rašytiniais veiksmais, tiek kitomis elgesio formomis, kurios gali pasireikšti gestų rodymu, žodinių frazių pasakymu, fizinių veiksmų atlikimu, kuriais rodomas nepagarbus, žeminantis elgesys, žeidžiantis žmogaus orumą;
- priekabiavimo veiksmai yra susiję su asmens, prie kurio priekabiuojama lytimi arba kitais asmens tapatybės požymiais;
- priekabiavimo tikslas bei motyvas gali būti siekis įžeisti žmogaus orumą arba siekis sukurti bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką. Tačiau svarbu pažymėti, kad pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą priekabiavimo apibrėžtį priekabiavimas gali būti identifikuojamas ir nesant tikslo, motyvo įžeisti žmogaus orumą, bet pasireiškus tokio nepageidaujamo elgesio pasekmėms, tai yra kai dėl priekabiavimo yra įžeidžiamas asmens orumas arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.“

Svarbu pažymėti, kad remiantis pirmiau minėtoje Direktyvoje ir Lygių galimybių įstatyme įtvirtinta priekabiavimo apibrėžtimi priekabiavimui įrodyti palyginimo objekto nereikia, nes priekabiavimas dėl savo formos (žodinis, nežodinis ar fizinis užgauliojimas) ir galimo poveikio (žmogaus orumo įžeidimas) pats savaime yra neleistinas⁶.

⁵ Nuoroda internete: <https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2023/09/Sprendimas-del-galimo-priekabiavimo-lyties-pagTrindu-Nidos-papludimyje-biudzetinei-istaigai-Paslaugos-Neringai-teikinat-Nidos-papludimio-prieziuros-paslaugas-tyrimo.pdf> .

⁶ Europos Sąjungos teisės nediskriminavimo vadovas, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2010. Europos Taryba, 2010, psl. 32.

Taigi remiantis Lygių galimybių kontrolieriaus praktika, darytina išvada, kad priekabiavimas yra priešingas teisei, ydingas, netoleruotinas ir nepateisinamas veiksmas, dėl kurio žmogus yra pažeminamas, pakenkiama jo orumui, psichinei ir fizinei sveikatai, jam gali būti sukeltos neigiamos pasekmės, žmogus gali prarasti pasitikėjimą, norą socializuotis.

Šiame kontekste pažymėtina, kad ir Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog viena iš pagal Konstitucijos 29 straipsnį draudžiamo diskriminavimo (kartu ir žmogaus orumo žeminimo) formų taip pat yra priekabiavimas, kuris suprantamas kaip užgaulus, nepriimtinas ar nepageidaujamas elgesys, kai dėl, be kita ko, lyties, taip pat dėl kitų požymių, kaip antai lytinės orientacijos, siekiama pažeminti ar yra žeminamas asmens orumas ir kuriama jam priešiška, jį bauginanti, žeminanti ar žeidžianti aplinka; priekabiavimas gali sukelti ilgalaikes ar net nuolatinės pasekmes, neigiamai veikiančias asmens privatų ir socialinį gyvenimą (2017 m. gruodžio 19 d. išvada).

Konstitucijos 21 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad žmogaus orumą gina įstatymas, šio straipsnio 3 dalimi draudžiama žeminti asmens orumą. Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra konstatavęs, kad žmogaus orumas vertintinas kaip ypatinga konstitucinė vertybė (1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada); kiekvienas visuomenės narys turi prigimtinį orumą (*inter alia* 2004 m. gruodžio 29 d., 2015 m. gegužės 26 d. nutarimai, 2024 m. kovo 14 d. išvada); orumas būdingas kiekvienam žmogui – nesvarbu, kaip jis pats save ar kiti žmonės jį vertina (2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas); tik besivadovaujanti pagarba kiekvieno žmogaus orumui valstybė gali būti laikoma iš tikrųjų demokratine (2017 m. gruodžio 19 d. išvada, 2019 m. sausio 11 d. nutarimas). Taigi žmogaus orumas yra Konstitucijos ginama vertybė.

Konstitucinė žmogaus orumo apsauga neatsiejama nuo Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtinto visų asmenų lygybės principo. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad visi žmonės iš prigimties laikytini lygiais savo orumu ir teisėmis (2017 m. gruodžio 19 d. išvada, 2019 m. sausio 11 d. nutarimas, 2024 m. kovo 14 d. išvada). Iš šio principo išplaukia, kad vienas pagrindinių diskriminacijos draudimo tikslų yra žmogaus orumo užtikrinimas. Kai asmuo diskriminuojamas dėl, be kita ko, jo lyties, kartu žeminamas ir tokio žmogaus orumas.

Konstitucijos 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad žmogaus asmuo neliečiamas. Konstitucinis Teismas 2017 m. gruodžio 19 d. išvadoje pažymėjo: „žmogaus, kaip laisvos asmenybės, orumas neatskiriamas nuo jo asmens neliečiamumo, kurio turinį, kaip minėta, sudaro fizinis ir psichinis neliečiamumas. Asmens neliečiamumas yra būtina jo fizinio aktyvumo, intelektualinės ir kūrybinės laisvės, taigi ir laisvos asmenybės raiškos, prielaida; kėsinant į asmens neliečiamumą sutrikdoma jo fizinė, psichinė ir dvasinė būseną, taigi pažeidžiamas ir žmogaus

orumas kaip ypatinga konstitucinė vertybė. Todėl Konstitucijos 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta asmens neliečiamumo garantija laikytina vienu iš konstitucinės žmogaus orumo apsaugos elementų.“

Konstitucinis Teismas, vertindamas priekabiavimo dėl lyties bei seksualinio priekabiavimo veiksmus, pažymėjo, kad „priekabiavimo faktams nustatyti nebūtina, kad asmuo, prie kurio priekabiuojama, aiškiai ir kategoriškai prieštarautų tokiam elgesiui, kai akivaizdu, kad toks elgesys šiam asmeniui buvo nepriimtinas ir objektyviai įžeidžiamas; vertinant, ar tam tikras elgesys laikytinas priekabiavimu, taip pat ir priekabiavimu dėl lyties, atsižvelgtina į tai, kaip jį suvokė asmuo, prie kurio buvo priekabiuojama (*inter alia* nebūtina nustatyti asmens, kuris galbūt priekabiavo, siekio pažeminti žmogaus orumą ar sukurti jam priešišką, jį bauginančią, žeminančią ar žeidžiančią aplinką) <...> priekabiavimo faktams paneigti nepakanka vien to, kad juos neigia asmuo, kuris galbūt priekabiavo, bet privalu atsižvelgti į visas kitas šiems faktams nustatyti reikšmingas aplinkybes.“⁷.

Europos Sąjungos tarnautojų teismas⁸, aiškindamas Tarybos 2000 m. lapkričio 27 d. direktyvoje 2000/78/EB įtvirtintą priekabiavimo apibrėžimą ir vertindamas psichologinio priekabiavimo sukkelto poveikio svarbą asmeniui, kurio atžvilgiu buvo vykdyti priekabiavimo veiksmai, pažymėjo, jog pripažinti psichologinį priekabiavimą pakanka, kad išvardytais veiksmais, būtent „fizinio elgesiu, šnekamąja ar rašytine kalba, gestais“, būtų „pakenkta asmenybei, asmens orumui ar fizinei arba psichinei sveikatai“, neatsižvelgiant į tai, ar šiais veiksmais buvo siekiama pakenkti.

Taigi paties asmens suvokiamas priekabiavimas, jo asmeninis šių veiksmų vertinimas, jam padaryto neigiamo poveikio pasekmės yra vienas iš svarbiausių ir esminių požymių identifikuojant priekabiavimo veiksmus: „ES teisėje laikomasi lankstaus objektyvaus (subjektyvaus) požiūrio. Pirmą, siekiant nustatyti, ar priekabiavimo būta, remiamasi tuo, kaip nukentėjusysis jį suvokia. Antra, net jei nukentėjusysis iš tiesų nejaučia priekabiavimo poveikio, vis vien gali būti padaryta išvada, jog priekabiavimo būta, jei skundo pateikėjas yra aptariamo elgesio taikinytis“⁹.

Vertinant priekabiavimo veiksmų subjektyviąją pusę, tai yra, šių veiksmų padarymo motyvą, tikslą, būtina pažymėti, kad pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą priekabiavimo apibrėžtį priekabiavimo veiksmai gali būti atliekami turint tikslą įžeisti žmogaus orumą arba sukelti jam bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką arba, jeigu priekabiavimo tikslas ir

⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. išvada Nr. KT-20-11/2017, p. 61.1.

⁸ Europos Sąjungos tarnautojų teismo 2008 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje Nr. F-52/05.

⁹ Europos Sąjungos teisės nediskriminavimo vadovas, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2010. Europos Taryba, 2010, psl. 34.

nėra žinomas, priekabiavimo veiksmus vykdęs asmuo jo neturėjo, priekabiavimas gali būti identifikuojamas ir nesant šio tikslo, bet esant jo pasekmėms (įžeistas orumas, sukurta bauginanti, priešiška, žeminanti, įžeidžianti aplinka). Todėl net ir tais atvejais, kai veiksmų atlikimo tikslas nėra įrodomas, taip pat dažniais atvejais, kai pats priekabiavimo veiksmus vykdęs asmuo teigia, kad tikslo įžeisti ar pažeminti žmogų jis neturėjo, svarbu, kaip pats asmuo suvokia nepageidaujamus veiksmus ir kokias neigiamas pasekmes jam sukėlė priekabiavimo veiksmai, tai yra priekabiavimą¹⁰.

Priekabiavimo veiksmų pasekmės gali būti labai įvairios: asmuo gali būti priverstas nutraukti mokslus ar studijas, darbinę veiklą, dažnai žmogus praranda pasitikėjimą savimi, žmogus gali neteisingai vertinti save ir savo gebėjimus, nepageidaujamos pasekmės gali sukelti fizinės ir psichinės sveikatos problemas ir šios neigiamos pasekmės gali padaryti neišdildomą poveikį asmens gebėjimui socializuotis, įgyvendinti savo teises bei naudotis laisvėmis ateityje.

Pareiškėja savo 2024 m. liepos 9 d. elektroniniame laiške Tarnybai akcentavo jai tiek paplūdimio gelbėtojos, tiek moterų paplūdimio lankytojų nepriimtino, įžeidžiančio, žeminančio elgesio pasekmes: „Toks elgesys ne tik trukdo mano ramybei, bet ir sukelia papildomą stresą, nes aš turiu tada nuolat priešintis dėl savo teisės būti moterų paplūdimyje“. Taigi iš Pareiškėjos skunde bei elektroniniame laiške pateikto galimai paplūdimyje vykusių priekabiavimo veiksmų asmeninio vertinimo darytina išvada, kad tiek aprašytas gelbėtojos prašymas palikti moterų paplūdimį, tiek kitų paplūdimio lankytojų užgauliojimai, liepimas palikti moterų paplūdimį, Pareiškėją įžeidžiantys žodžiai sukėlė jai nemalonius išgyvenimus, dėl kurių Pareiškėja jautėsi nesaugi, ji negalėjo oriai naudotis moterų paplūdimio teikiamomis paslaugomis, atsipalaiduoti jame. Atkreiptinas dėmesys, kad Pareiškėjos aprašyti galimai vykdyti priekabiavimo veiksmai vyko Melnragės moterų paplūdimyje, kuriame dažniausiai moterys kaitinasi saulėje nuogos, arba dalinai apnuoginusios savo kūną, todėl tokioje aplinkoje žmogus yra žymiai jautresnis ir labiau pažeidžiamas jau vien dėl to, kad jis yra be drabužių, poilsiui skirtoje zonoje, tikėdamasis joje pailsėti ir atsipalaiduoti, mėgautis ramybe, nesitikėdamas, kad kitos paplūdimio lankytojos gali apžiūrinėti nuogą kūną, reikšti savo nepagarbius, kritiškus komentarus ir vertinimus ir net garsiai šaukdamos liepti palikti moterų paplūdimio teritoriją.

Pareiškėja savo skunde taip pat teigė, kad gelbėtojos liepė palikti moterų paplūdimį, „motyvuodamos tuo, kad tai yra moterų paplūdimys ir man čia ne vieta.“ Taigi iš Pareiškėjos skundo bei skundą papildančio elektroninio laiško galima daryti išvadą, kad tiek gelbėtojos, tiek paplūdimio lankytojos, įvertinusios Pareiškėjos fizinę išvaizdą, nusprendė, kad Pareiškėja nėra

¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309/2012

moteris ir jai negalima naudotis moterų paplūdimiu, dėl ko Pareiškėja pasijuto įžeista, pažeminta, nesaugi, ypač vertinant, kad minėti liepimai, komentarai, pastabos, kaip teigė Pareiškėja, buvo pasakyti garsiai, nepagarbiu, įžeidžiančiu tonu. Toks elgesys, kokį Pareiškėja aprašo savo skunde ir jį patikslinančiame elektroniniame laiške atitinka priekabiavimo požymius.

5. Dėl skundo tyrimo metu nustatytų aplinkybių

5.1. Skundo tyrimo nustatyta, kad naudojimosi paplūdimiais tvarka bei lankytojų elgesys yra reglamentuojami Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2020 m. birželio 25 d. sprendimu Nr. T2-143 patvirtintomis Saugaus elgesio Klaipėdos miesto savivaldybės paviršinių vandens telkinių vandenyje ir ant paviršinių vandens telkinių ledo taisyklėmis (toliau – Taisyklės). Taisyklių 8.5.3. punkte įtvirtinta moterų paplūdimio sąvoka: „atitinkamais ženklais pažymėta paplūdimio dalis, skirta tik moterims, dėvinčioms ar nedėvinčioms maudymosi kostiumų arba dėvinčioms tik jų dalį“; taigi, pagal Taisyklėse nustatytą teisinį reguliavimą moterų paplūdimiai nėra skirti vyrams. Taisyklėse, be kita ko, yra apibrėžiami vyrų, nudistų ir bendras paplūdimiai pagal asmenų lytį, kuriems leidžiama juose būti dėvint maudymosi kostiumėlį arba jo nedėvint (dėvint jo dalį); 10. punkte reglamentuojama vandens telkinyje ar paplūdimyje draudžiama veikla ir elgesys; 10.17. punktu nustatytas draudimas „būti bendruose paplūdimiuose nuogiems asmenims (nedėvintiems maudymosi kostiumų ar dėvintiems tik jų dalį)“.

Atkreiptinas dėmesys, kad Taisyklėmis nėra specifiškai reglamentuojama, kaip fiziškai atrodantys asmenys turėtų būti priskiriami moterims arba vyrams; nėra reglamentuota kas ir kokiais kriterijais, požymiais vadovaujantis turi teisę identifikuoti asmenį moterimi, vyru arba kitos lyties asmeniu; Taisyklėse nėra nustatyta, kaip ir kas turėtų reaguoti, jei moterims skirtame paplūdimyje pastebimas vyras arba asmuo, kurio lytis negali būti identifikuojama pagal jo fizinę išvaizdą ir ar apskritai kas nors turėtų reaguoti. Administracijos direktorius, be kita ko, Tarnybai taip pat patvirtino, kad „Taisyklėse nėra specifiškai reglamentuojama, kaip fiziškai atrodantys asmenys turėtų būti priskiriami moterims arba vyrams; nėra reglamentuota kas ir kokiais kriterijais, požymiais vadovaujantis turi teisę identifikuoti asmenį moterimi, vyru arba kitos lyties asmeniu.“

5.2. Įstaigos direktoriaus 2023 m. lapkričio 8 d. įsakymu Nr. BP-23/96 yra patvirtintas „Biudžetinės įstaigos „Klaipėdos paplūdimiai“ gelbėtojo pareigybės aprašymas“ (toliau – Pareigybės aprašymas), kurio 4 punkte nustatyta, kad „Pareigybė reikalinga apsaugoti žmonių gyvybes, gelbėti skęstančiuosius, suteikti pirmą medicininę pagalbą, ištikus nelaimi, vykdyti švietėjišką/prevencinę veiklą Klaipėdos miesto savivaldybės paplūdimiuose.“ Viena iš gelbėtojo pareigybės aprašyme nustatytų funkcijų yra laikytis profesinės etikos reikalavimų: „8.9. Laikytis darbo etikos:

nepriekaištingai ir kultūringai atlikti savo pareigas, mandagiai, tvarkingai, kantriai ir taktiškai bendrauti su kolegomis ir paplūdimių lankytojais.“; kita šiam tyrimui aktuali gelbėtojo funkcija yra numatyta 8.10. punkte: „Paprašyti pasišalinti paplūdimių lankytojus, kurie savo veiksmais, kelia pavojų savo ir kitų žmonių saugumui, yra apsvaigę nuo alkoholio ar narkotinių medžiagų. Esant poreikiui kvieti policiją.“; 8.19. punktu gelbėtojas įpareigojamas „Laikytis konfidencialumo, bendravimo etiketo bei etikos reikalavimų.“; 10 punktu nustatytas vienas iš draudimų vykdant pavestas funkcijas „Gelbėtoju dirbančiam asmeniui, draudžiama naudoti bet kokius fizinius veiksmus ar necenzūrinius išsireiškimus, drausminant paplūdimio poilsiautojus ar bendraujant su kolegomis.“

Taigi gelbėtojo pareigybės aprašyme konkrečiai nėra įtvirtintos funkcijos, susijusios su moterų ar vyrų paplūdimiuose esančių asmenų lyties patikra, gelbėtojui nėra nustatyta funkcija tikrinti ir nustatyti, ar šiuose paplūdimiuose nesilanko kitos lyties asmenys nei jiems skirtuose paplūdimiuose ir ar jie nekelia grėsmės bendrai paplūdimio tvarkai, taip pat nėra nustatyta funkcija vertinti, kokiais požymiais pasižyminti moteris galėtų būti priskiriama moterims, nėra nustatyta pareiga prašyti paplūdimio poilsiautojų palikti jų moterų ar vyrų paplūdimį bei tokiais veiksmais trikdyti poilsiautojų ramybę ir poilsį. Gelbėtojas, vadovaudamasis Pareigybės aprašymo 8.10. punktu, gali tik paprašyti pasišalinti paplūdimių lankytojus, kurie savo veiksmais, kelia pavojų savo ir kitų žmonių saugumui, esant poreikiui kvieti policiją.

Taigi remiantis Gelbėtojo pareigybės aprašyme nustatytomis funkcijomis, gelbėtojui apskritai nėra nustatyta funkcija prašyti pasišalinti iš moterų paplūdimio ramiai besiilsinčių lankytojų, net jeigu pagal subjektyvų vertinimą lankytojos išvaizda kelia abejonių dėl lankytojos priskyrimo moteriškai lyčiai.

5.3.Pareiškėja 2024 m. liepos 5 d. skunde rašė: „Dažnai lankiausi Melnragės moterų paplūdimyje birželio mėnesį. Kiekvieną kartą sulaukdavau lankytojų žeminimų, apšaukimo ir reikalavimo, kad palikčiau paplūdimį. Sulaukiau net psichologinio ir fizinio smurto grėsmių. Paplūdimio gelbėtojos taip pat reikalavo, kad aš palikčiau paplūdimį, motyvuodamos tuo, kad tai yra moterų paplūdimys ir man čia ne vieta. Nei karto ramiai negalėjau pasideginti ir išsimaudyti.“

Taigi skunde nurodyti skundžiami kelių gelbėtojų veiksmai. Paprašius patikslinti skundžiamus gelbėtojų veiksmus, Pareiškėja: 2024 m. liepos 9 d. elektroniniame laiške (papildydama skundą) aprašė vienos gelbėtojos vienkartinį veiksma: „Jeigu gerai pamenu, tai birželio 27 d., kažkur pietų metu, moterų paplūdimyje prie manęs prisistatė gelbėtoja ir paprašė palikti šią zoną. Nemanau, kad turėjau jai sakyti, jog esu translytė moteris, pagal jos reakciją, mano išvaizda jai kažkodėl turbūt neatrodė moteriška. <...> Gelbėtoja kreipėsi mandagiai, tačiau tvirtu

tonu. Ji sakė, kad šis paplūdimys yra skirtas tik moterims ir prašome palikti šią teritoriją. <...> Gelbėtoja neidentifikavo savęs vardu ar pavarde, tačiau buvo apsirengusi kaip "Gelbėtoja".<...> Tai buvo vienkartinis gelbėtojos prašymas palikti moterų paplūdimį."

Taigi skundžiami gelbėtojos veiksmai galimai vyko 2024 m. birželio 27 d. Paprašius Įstaigos apklausti 2024 m. birželio 27 d. Melnragės moterų paplūdimyje dirbusias gelbėtojas, pagal Įstaigos atstovės pateiktus paaiškinimus Tarnybai sužinota, kad „apklausti gelbėtojai apskritai neprisiminė tokia atvejo, kad būtų vykęs birželio 27 d. ar nepamena per visą birželio mėnesį“ (2024 m. rugpjūčio 2 d. paaiškinimas), o „Apklaustos dvi merginos, kurios dirbo birželio mėnesį gelbėjimo poste moterų paplūdimyje, jos atsakė, kad birželio mėnesį nebuvo atvejų, kad reiktų išprašyti asmenis iš moterų paplūdimio Melnragėje. Taip pat, buvo apklausti centrinės gelbėjimo stoties gelbėtojai (6 gelbėtojai), kurie atsakė, kad nebuvo/negirdėjo apie Jūsų rašte aprašomą atvejį (2024 m. rugpjūčio 6 d. paaiškinimas).“ Taigi Pareiškėjos skunde minėto teiginio, kad gelbėtoja 2024 m. birželio 27 d. ar kitą birželio mėnesio dieną Pareiškėjai ar apskritai kitai moteriai liepė palikti moterų paplūdimį, nepatvirtino birželio mėnesį Melnragės moterų paplūdimyje dirbusios gelbėtojos, priešingai, jos paneigė, kad apskritai birželio mėnesį buvo kam nors liepta palikti moterų paplūdimį; centrinės gelbėjimo stoties gelbėtojai taip pat nebuvo girdėję apie galimą incidentą moterų paplūdimyje, kai moters buvo galimai paprašyta palikti moterų paplūdimį. Tyrimo metu nebuvo gauta garso ar vaizdo įrašų, kitų įrodymų, patvirtinančių Pareiškėjos teiginį, kad gelbėtoja 2024 m. birželio 27 d. liepė palikti jai moterų paplūdimį ir tokiais veiksmais priekabiavo prie Pareiškėjos dėl jos lyties.

Pareiškėjos teigimu, skundžiami kitų moterų paplūdimio lankytojų įžeidžiantys ir žeminantys veiksmai vyko jai lankantis Melnragės moterų paplūdimyje 2024 m. birželio mėnesį, tikslios šių veiksmų vykdymo datos, laiko Pareiškėja Tarnybos prašymu nenurodė, tačiau paaiškino, kad „Tai įvykdavo kasdien, išskyrus ankstyvus rytus, kai paplūdimyje beveik nebūdavo dar poilsiautojų. Dėl šio elgesio dar nesikreipiau į atitinkamas institucijas.“ Suprantama, kad dėl objektyvių priežasčių Pareiškėja negalėjo pateikti ir skundžiamų paplūdimio lankytojų asmens duomenų, nes, tikėtina, kad tokiose įtampos kupinose, konfliktinėse situacijose neklausama moterų, kurios nepagarbiai bendravo su Pareiškėja, vardo, pavardės, kitų asmens duomenų, todėl apklausti galimai priekabiavusias moterų paplūdimio lankytojas nėra galimybių. Todėl skundo tyrimo metu objektyviai nėra galimybių nustatyti, ar Pareiškėją 2024 m. birželio mėnesį dėl jos lyties žemino, įžeidinėjo kitos poilsiausios moterys ir tokiais veiksmais priekabiavo prie pareiškėjos viešoje vietoje – Melnragės moterų paplūdimyje. Pastebėtina, kad Pareiškėja apie galimai patirtus įžeidžiančius, žeminančius kitų lankytojų daugkartinius veiksmus, kurie turi

priekabiavimo dėl lyties požymių, neinformavo gelbėtojų bei Įstaigos, kurios pareiga, be kita ko, užtikrinti poilsiautojų paplūdimiuose saugumą, tiek fizinio, tiek psichologinio saugumo, etiško ir pagarbaus elgesio ilsintis paplūdimyje užtikrinimo prasme.

6. Dėl įrodymų vertinimo

6.1. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos praktikoje laikomasi pozicijos¹¹ (sprendimas Nr. (23)SN-128)SP-77), kad tiriant skundą dėl įrodymų pakankamumo ir patikimumo turi būti sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju. Įrodymų pakankamumas byloje reiškia, kad įrodymai neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia daryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą. Vertinant keletą įrodymų, lemia ne tik kiekvieno iš įrodymų patikimumas, bet ir įrodomųjų duomenų tarpusavio santykis – ar nėra prieštaravimų tarp jų, ar šalutiniai duomenys patvirtina pagrindinius, ar pakankami yra tiesioginiai duomenys, ar nuoseklūs yra šalutiniai įrodomieji faktai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2007; 2008 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2008). Kai iš skirtingų byloje pateiktų įrodinėjimo priemonių gaunama prieštaringa informacija, šis prieštaravimas turi būti išspręstas, t. y. atsakyta į klausimą, kuria informacija (duomenimis) vadovautis, o kurią atmesti, turi būti įvertinta ne tik kiekvieno įrodymo įrodomoji reikšmė, bet ir įrodymų visetas, ir tik iš įrodymų visumos daromos išvados apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą (Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-400-701/2016).

6.2. Vertinant šio skundo tyrimo metu gautus gelbėtojų, Įstaigos vadovo bei pačios Pareiškėjos teiginius, būtina pažymėti, kad dvi apklaustos Įstaigos gelbėtojos, dirbusios 2024 m. birželio mėn. Melnragės moterų paplūdimyje, paneigė Pareiškėjos teiginius, kad jos liepė kuriai nors moteriai, be kita ko, Pareiškėjai, palikti moterų paplūdimį. Tarnyba skundo tyrimo metu negavo Pareiškėjos nuotraukos, Pareiškėjos fizinės išvaizdos duomenys nėra žinomi, Pareiškėja nepageidavo atskleisti savo pavardės ir būtent dėl šių aplinkybių nebuvo galima apklaust gelbėtojų siekiant nustatyti, ar jos nepriekabiavo prie Pareiškėjos, kuri būtų atpažįstama gelbėtojoms pagal jos fizinį atvaizdą nuotraukoje.

Tyrimo metu nebuvo žinomi galimai prie Pareiškėjos priekabiavusių kitų lankytojų vardai ir pavardės, pagal kuriuos būtų galima apklausti buvusias paplūdimyje moteris ir įvertinti skunde aprašytą Pareiškėjai pasakytą teiginių tikrumą.

¹¹ Nuoroda internete: <https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2023/09/Sprendimas-del-galimo-priekabiavimo-lyties-pagrindu-Nidos-papludimyje-biudzetinei-istaigai-Paslaugos-Neringai-teikinat-Nidos-papludimio-prieziuros-paslaugas-tyrimo.pdf> .

Skundo tyrimo metu gauti paaiškinimai dėl skundžiamų aplinkybių nepatvirtina jų, todėl negali būti vertinami kaip teisiškai pagrįsti, patikimi, objektyvūs ir pakankami patvirtinti Pareiškėjos teiginius dėl galimai vykdytų priekabiavimo veiksmy Melnragės moterų paplūdimyje, įstaigai teikiant poilsiautojų saugumo užtikrinimo paslaugas.

Taigi apibendrinus visus skundo tyrimo metu gautus paaiškinimus, informaciją, spręstina, kad nebuvo gauta ir nustatyta objektyvių duomenų, kuriais remiantis būtų galima atlikti išsamų ir objektyvų, įrodymais grįstą skundo aplinkybių tyrimą bei vertinimą, ir nuspręsti, ar įstaiga tinkamai vykdė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi įtvirtintą pareigą užtikrinti, kad paslaugų teikimo metu nebūtų priekabiuojama dėl lyties, be kita ko, nustatyti, ar nebuvo priekabiuota dėl lyties prie Pareiškėjos Melnragės moterų paplūdimyje 2024 m. birželio mėnesį.

7. Kartu svarbu pažymėti, kad nors šio skundo tyrimo metu nebuvo nustatytas konkretus priekabiavimo dėl lyties prie Pareiškėjos faktas, gautas Pareiškėjos skundas leidžia manyti (nėra žinoma, kodėl Pareiškėja galėtų pateikti tikrovės neatitinkančius duomenis), kad translytės moterys, kurios yra patvirtinusios savo lytinę tapatybę, galimai patiria kitų paplūdimio lankytojų nepageidaujamas reakcijas, komentarus, įžeidžiantį elgesį vien tik todėl, kad jos galimai neatitinka visuomenėje nusistovėjusių moters fizinės išvaizdos standartų, kurių gali neatitikti ne tik translytės, bet ir kitos moterys.

Kaip buvo konstatuota lygių galimybių kontrolieriaus sprendime Nr. (23)SN-128)SP-77, „galima numanyti, kad gelbėtojo ar kito asmens garsiai išsakoma nuomonė apie asmens priskyrimą vienai ar kitai lyčiai, kuri galimai yra paremta jo vidiniais įsitikinimais ir kuri nesutampa su to asmens lytimi, gali turėti priekabiavimo dėl lyties požymius, įžeisti, pažeminti asmenį, sukelti žmogui neigiamas ilgalaikes pasekmes. Gelbėtojų elgesys ir pasakyti žodžiai (palikti paplūdimį), adresuoti atitinkamos lyties asmeniui, neteisingai identifikavus jo lytį, kurie galimai būtų pasakyti be intencijų pažeminti žmogų, nepaisant to gali sukelti neigiamas pasekmes paplūdimyje besilisintiems asmenims, tai yra tiek patiems tiesioginiams adresatams, tiek aplinkiniams. Žmogus, kuris gali būti neteisingai identifikuotas moterimi arba vyru, paplūdimyje neprivalo pateikti asmens tapatybės dokumentų bei aiškinti viešai gelbėtojams arba kitiems įgaliotiems asmenims, kokia jo lytis, kad jis turi kiek kitokius fizinius požymius, kurie nėra priskirtini įsivaizduojamai lyčiai. Šie klausimai yra itin jautrūs, privataus pobūdžio ir turėtų būti sprendžiami itin diskretiškai ir, žinoma, vertinant realų konfliktinės situacijos atsiradimą.“

Būtina pažymėti, kad Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2020 m. birželio 25 d. sprendimu Nr. T2-143 patvirtintomis Taisyklėmis nėra specifiškai reglamentuojama, kaip fiziškai atrodantys asmenys turėtų būti priskiriami moterims arba vyrams; nėra reglamentuota kas ir

kokiais kriterijais, požymiais vadovaujantis turi teisę identifikuoti asmenį moterimi, vyru arba kitos lyties asmeniu. Gelbėtojo pareigybės aprašyme taip pat nėra įtvirtinta pareiga stebėti moterų bei vyrų paplūdimio lankytojus ir identifikuoti, ar tam tikros lyties asmenys lankosi jiems skirtuose paplūdimiuose, prognozuoti konfliktinių situacijų atsiradimą, jeigu skirtingos lyties asmenys lankosi ne jiems skirtuose paplūdimiuose ir imtis aktyvių veiksmų, siūlant jiems palikti paplūdimį.

8. Atsižvelgdama į pirmiau nurodytas aplinkybes ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalies nuostata, suteikiančia teisę lygių galimybių kontrolieriui teikti išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo, rekomenduoju Klaipėdos miesto savivaldybės tarybai, Klaipėdos miesto savivaldybės administracijai ir BĮ „Klaipėdos paplūdimiai“ įvertinti sprendime nurodytas aplinkybes ir priimti arba taip pakeisti atitinkamus teisės aktus, jog būtų užtikrinta, kad asmenys, besinaudojantys Klaipėdos miesto paplūdimiais, jaustųsi saugūs, orūs, nepatirtų priekabiavimo dėl lyties, lytinės tapatybės, o taip pat dėl kitų asmens tapatybės požymių. Siekiant užtikrinti saugią ir pagarbią Klaipėdos paplūdimių lankytojų aplinką, rekomenduotina parengti ir patvirtinti priekabiavimo prevencijos ir saugios aplinkos užtikrinimą reglamentuojančias taisykles, kuriose, pavyzdžiui, aiškiai būtų deklaruojamas paplūdimių lankytojų pagarbūs, kiekvieno žmogaus orumą užtikrinantis elgesys, o moterų ar vyrų paplūdimių lankytojai turėtų būti įspėjami, kad paplūdimiuose yra kuriama draugiška aplinka visiems asmenims, nepaisant lyties, lytinės tapatybės, fizinės išvaizdos bei kitų asmenį apibūdinančių požymių. Apie tokių taisyklių laikymąsi galėtų būti primenama poilsiautojams įvairiomis komunikacijos priemonėmis, o su taisyklėmis turėtų būti supažindinami visi paplūdimių lankytojai ir lankytojos.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14, 17 straipsniais, 29 straipsnio 3 dalies 2 punktu, 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė:

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti skundo tyrimą, trūkstant objektyvių duomenų apie galimai padarytą Lygių galimybių įstatymo pažeidimą.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Klaipėdos miesto savivaldybės tarybą, Klaipėdos miesto savivaldybės administraciją ir BĮ „Klaipėdos paplūdimiai“.

3. Paprašyti Klaipėdos miesto savivaldybės ir BĮ „Klaipėdos paplūdimiai“ apie sprendimo nagrinėjimo rezultatus informuoti lygių galimybių kontrolierę ne vėliau kaip per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Seimo kontrolierė, pavadojanti lygių galimybių kontrolierę

Jolita Miliuvienė